

Zenon Baranowski. Rys historyczny miejscowości z terenu gminy Frampol

Gmina Frampol

Gmina Frampol powstała wraz z założeniem miasta, czyli ok. 1717 r. Była to tzw. gmina jednostkowa. Po włączeniu terenów Lubelszczyzny w skład Księstwa Warszawskiego, zostały utworzone gminy zbiorowe (1810 r.) o charakterze dominialnym, obejmujące wsie należące do jednego właściciela (miasta pozostały odrębnymi jednostkami). Powstały wówczas gminy: Kąty, Wola Radziecka, zapewne Radzięcín, wiejska Frampol oraz Teodorówka. Wchodziły one w skład powiatu tarnogrodzkiego, a od 1816 r. obwodu zamojskiego guberni lubelskiej. Kolejna reforma ustroju gminy nastąpiła w 1864 r. Prawie cały obszar obecnej jednostki samorządowej wszedł w skład gminy Kąty, a później Abramów. W 1870 r., po utracie praw miejskich przez Frampol, z części gminy Abramów i osady utworzono gminę wiejską Frampol. W 1905 r. liczyła ona 1 osadę, 11 wsi, 16 kolonii oraz 4 folwarki. Od 1867 r. gmina frampolska wchodziła w skład powiatu zamojskiego, by w 1923 r. przejść do powiatu biłgorajskiego (w latach 1913-15 przejściowo należała do powiatu krasnostawskiego). W 1930 r. zapadła decyzja przyłączenia do Frampola sąsiedniej gminy Goraj, lecz nie weszła ona w życie. W 1939 r. wydano rozporządzenie ją cofające. W okresie międzywojennym gmina obejmowała 13 gromad.

Wskutek reformy administracyjnej z 1955 r. gmina Frampol została przemianowana na gromadę. W jej skład weszły dotychczasowe gromady: Frampol, Pulczynów, Rzeczyce, Sokołówka, Stara Wieś, Wola Kątecka, Wola Radziecka, Kąty, Radzięcín oraz przysiółek Cacanin. W 1960 r. ze zlikwidowanej gromady Korytków Duży przeszły do Frampola wsie: Karolówka, Korytków Mały, Niemirów, Sokołówka Kolonia.

Gmina Frampol odrodziła się w 1973 r. ulegając rozszerzeniu. Obejmowała wówczas sołectwa: Chłopków, Frampol, Kąty, Komodzianka, Korytków Mały, Pulczynów, Radzięcín, Rzeczyce, Sokołówka, Smoryń, Stara Wieś, Teodorówka, Teodorówka Kolonia, Wola Kątecka i Wola Radziecka. Dwa lata później włączono ją do województwa zamojskiego. W 1994 r. r. z racji odzyskania praw miejskich przez Frampol, gmina przekształciła się z wiejskiej w miejsko-wiejską. W 1999 r. została włączona do województwa lubelskiego i powiatu biłgorajskiego¹.

Tab. 1. Gmina Frampol

Rok	1905	1921	1958	1986
Powierzchnia km ²	92,16	92,16	55,2	107
Ludność	7694	7378	4786	7076

Cacanin

Stanowi część Frampola. Powstał jako przysiółek wsi Kocudza przed 1839 r. Pierwotnie zwany był Cacanowem. W 1877 r. znajdowały się tutaj tylko dwa domy. W 1897 r. Cacanin liczył 47 mieszkańców. Kolonia wchodziła w skład gromady Kocudza III, gminy Kocudza. W 1955 r. Cacanin został włączony do gromady Frampol, jako część składowa osady Frampol. W latach

siedemdziesiątych XX w. w jego okolicach utworzono 4,5 hektarowy zalew oraz zbudowano ośrodek wypoczynkowy z bazą sportową.²

Chłopków

Wieś wzmiankowano w 1445 r. przy okazji podziału dóbr między braćmi Bertoldem i Zygmuntem Latyczyńskimi. Ta rodzina szlachecka, herbu Hołobok, nosząca wcześniej nazwisko Smogorzewski weszła w posiadanie tych obszarów jeszcze pod koniec XIV w. To zapewne im należy zawdzięczać założenie wsi. W 1578 r. Chłopków liczył 4 łany ziemi i wchodził w skład ziemi chełmskiej.

W 1603 r. Jan Zamojski, kanclerz koronny, nabył od Jana i Mikołaja Latyczyńskich połowę miejscowości włączając ją jednocześnie do ordynacji. Ekspansja kanclerza spowodowała wybuch konfliktu z rodziną Latyczyńskich, która domagała się dokładnego rozgraniczenia lasów należących do wsi. W 1605 r., na krótko przed swoją śmiercią, Zamojski nabył pozostałą część Chłopkowa. Cała wieś weszła w skład klucza gorajeckiego.

W II połowie XVIII w. chłopci wnieśli suplikę, w której uskarżali się na nadmierny wymiar pańszczyzny sięgający 6 dni, a nie zgodnie z inwentarzem 1-2 dni. Przed 1724 r. powstała karczma, a nieco później młyn. W 1794 r. wieś nawiedziła duża ulewa połączona z gradobiciem. W 1827 r. Chłopków liczył 68 domów i 400 mieszkańców.

W 1839 r. dotknęła chłopski inwentarz zaraza bydłca, przez co mieszkańcy ponieśli duże straty. Lata czterdzieste XIX w. również nie należały do udanych. Miały miejsce liczne ulewy i powódzie niszczące domy, pola i zamulające łąki. Chłopi pisali w prośbie o obniżenie opłat czynszowych - „*pola nasze zupełnie przez różne nadzwyczajne deszcze (...) zamieniły się w parowy*”. W związku z czym wnioskowali oni o przyznanie im niwy o nazwie Tokarka. W tym okresie wieś znalazła się w kluczu i gminie tworyczowskiej.

Ukaz uwłaszczeniowy z 1864 r. przyznał 486 gospodarzom 1124 mórg. W okresie międzywojennym wieś liczyła 118 domów i 650 mieszkańców. W 1955 r. Chłopków przeszedł z gminy Radecznicza do gromady Jędrzejówka, a w 1973 r. zasilił gminę Frampol. W latach osiemdziesiątych XX w. zbudowano kościół filialny parafii Mokrelipie.³

Karolówka

Wieś wzięła swój początek od rudy i kuźnicy żelaza, istniejącej już w 1552 r. Rudnicy parali się wydobywaniem rudy darniowej i wytapianiem z niej żelaza, wykorzystując do tego energię wodną. W połowie XVII w. ruda upadła. Na jej miejscu stopniowo rozwinęła się osada o charakterze rolniczym, należąca pierwotnie do Gorajskich, potem **Butlerów**, Wisłockich, by w I połowie XIX w. znaleźć się w rękach rodziny Puchałów.

W II połowie XVIII w. i na początku XIX w. wieś określano jako Ruda Kąty. Nazwę Karolówka odnotowano w 1818 r. Wówczas wieś liczyła 21 domów. W I połowie XIX w. z rozległych dóbr Kąty, do których należała Karolówka, wydzielono folwark zwany Ruda. Zajmował on powierzchnię 108 mórg oraz 3723 morgi lasu. W 1870 r. Puchałowie sprzedali go Żydom, a ci dwa lata później Kratochwilowi.

Zgodnie z ukazem z 1864 r. uwłaszczono 28 gospodarzy (324 morgami). Na początku XX w. wieś liczyła już 47 gospodarstw (wraz z leśniczówką), a w 1921 r. 56 domów i 294 mieszkańców. W okresie międzywojennym powstała szkoła mieszcząca się w wynajmowanych budynkach. Po II wojnie światowej Karolówka znalazła się w gromadzie Korytów Duży, by następnie powrócić do gminy (gromady) Frampol.

Niemirów - część wsi, pierwotnie zwana Majdan. Wzmiankowany w 1818 r. Liczył wówczas 6 domów i należał do dóbr frampolskich. Osada została założona przez Leona Niemirowskiego, zapewne dzierżawcy włości frampolskich, który później wszedł w ich posiadanie. Uwłaszczenie

objęło w Niemirowie 5 gospodarzy (40 mórg). Na początku XX w. wieś liczyła 8 domów i 49 mieszkańców, a w 1921 r. 11 domów i 41 mieszkańców.⁴

Kąty

Wieś powstała przed 1552 r. w wyniku intensywnej akcji osadniczej Adama Gorajskiego i jego braci. Na przestrzeni XVI i XVII w. wieś należała do kolejnych członków rodziny Gorajskich, aż do śmierci ich ostatniego przedstawiciela – Teodora. Na skutek podziału dóbr przeprowadzonego w 1665 r. Kąty wraz z kluczem radziecińskim otrzymała Bogumiła Potocka. Po śmierci pierwszego męża poślubiła ona Jana Butlera, kasztelana podlaskiego.

W 1717 r. po procesach związanych z roszczeniami braci Suchodolskich (synów Zofii, siostry Bogumiły) dobra radziecińskie przejął bratanek Jana - Marek Antoni Butler, starosta preński. W tym okresie w Kątach istniał odrębny folwark z zabudowaniami oraz kilka młynów (jeden foluszowy). W wyniku kolejnego podziału z 1773 r. wyodrębnione w jego wyniku dobra kątęckie (obejmowały wsie: Kąty, Wołę Kątęcką, Wołę Radziecką, Rządziecin - Zakościele, Starą Wieś, Rzeczyce, Sokołówkę) przeszły w ręce Jana Wisłockiego, męża Anny Butlerowej. Pod koniec XVIII w. Kąty (dzielone wówczas na Niższe i Wyższe) zamieszkiwało 160 osób. W I połowie XIX w. wieś przeszła na własność Puchałów.

W 1812 r. powstał parterowy pałac, na miejsce chylącego się ku upadkowi dworu, a przy nim rozległy park, którego pozostałości istnieją do dziś. W okresie powstania styczniowego właściciel Kąt - Juliusz Puchała, aktywnie zaangażował się w działalność konspiracyjną. W jego majątku znajdował się skład broni, a przechodzące oddziały znajdowały tu schronienie, np. w maju 1863 r. spotkały się tutaj partie J. Czerwińskiego, P. Porady i Z. Skłodowskiego. W 1864 r. powstała gmina Kąty (na miejsce dotychczasowej o charakterze dominialnym). Zlikwidowano ją w kilka lat później. W wyniku reformy uwłaszczeniowej 19 gospodarzy otrzymało 313 mórg.

W 1870 r. dobra kątęckie zostały sprzedane Żydom, a w dwa lata później Marcinowi Kratochwilowi z Galicji. W latach osiemdziesiątych XIX w. majątek Kąty liczył 5888 mórg (z czego większość stanowił las) i dzielił się na folwarki: Kąty (764 mórg, 16 budowli), Pulczynów oraz Karolówka. We wsi było 10 garncarzy, a w 1880 r. powstała fabryka mebli giętych.

W 1916 r. utworzono szkołę powszechną. Tuż po I wojnie światowej Kąty liczyły 32 domy i 214 mieszkańców. W okresie międzywojennym rozparcelowano dobra folwarczne (270 ha) oraz zbudowano szkołę, która podczas wojny uległa zniszczeniu. W ruinę popadł również pałac Puchałów. W czerwcu i lipcu 1943 r. wieś dotknęły wysiedlenia. W latach osiemdziesiątych XX w. zbudowano kościół dojazdowy.⁵

Kąty Kolonia

Kolonia powstała przed 1905 r. w wyniku parcelacji części gruntów folwarcznych. Koloniści zakupili 87 ha. W 1905 r. było tutaj 5 domów i 26 mieszkańców. W 1921 r. Kolonia liczyła 34 domy i 193 mieszkańców (w tym 37 Żydów). W 1926 r. rozparcelowano 270 ha z folwarku kątęckiego, na których powstała nowa kolonia. Kąty Kolonia wyodrębniły się w sołectwo w latach osiemdziesiątych XX w.⁶

Komodzianka

Na początku XVIII w. w lasach należących do Suchodolskich założono hutę szkła. Prowadzili oni długotrwały spór z rodziną Butlerów o dobra radziecińskie. Ostatecznie przypadły one wraz z hutą szkła zwaną Komodzianką, Markowi Butlerowi, staroście preńskiemu. Rok przed

przejęciem tych dóbr przez Butlera przy hucie mieszkało tylko dwie rodziny (1716 r.). Z biegiem czasu na bazie tego drobnego ośrodka przemysłowego ukształtowała się osada o charakterze rolniczym (przed 1748 r.). W 1787 r. wieś liczyła już 278 mieszkańców. Osadnicy, którzy zamieszkali w Komodziance pochodzili z sąsiednich wsi.

W 1773 r. wieś przeszła w ręce rodziny Wisłockich, a na początku XIX w. stała się, wraz z Wolą Radziecką, własnością Rozenwerthów. W wyniku uwłaszczenia 39 gospodarzy otrzymało na własność 620 mórg. W 1921 r. Komodzianka liczyła 74 domów i 440 mieszkańców. W okresie międzywojennym uruchomiono we wsi szkołę, powstała straż pożarna. W czerwcu i lipcu 1943 r. miejscowość dotknęły częściowe wysiedlenia, ale dużej grupie mężczyzn udało się ukryć lub zbiec. W tym samym roku na terenie Komodzianki Niemcy zatrzymali Antoniego Bryłę, członka władz powiatowych Rocha, w późniejszym okresie odbitego przez partyzantów.

Po II wojnie światowej wybudowano szkołę, remizę strażacką i kaplicę dojazdową. W latach dziewięćdziesiątych XX w. powstał na jej miejscu murowany kościół.

Budy I, II – część wsi. Powstały jako luźno rozrzucone osady w lasach przed 1785 r. Dwa lata później liczyły 38 mieszkańców. Pierwotnie zwane były Smoryń. W 1905 r. Budy liczyły 8 domów i 41 mieszkańców⁷.

Korytków Mały

Wieś powstała w 1827 r. w wyniku regulacji gruntów przeprowadzonej w kluczu janowskim ordynacji zamojskiej. Początkowo miejscowość zwana była Majdan Korytków i stanowiła część „starego” Korytkowa. Dopiero w II połowie XIX w. weszły w użycie określenia Duży i Mały Korytków. W połowie XIX w. istniała we wsi karczma.

W latach czterdziestych XIX w. chłopci wnieśli prośbę do władz ordynacji o zmniejszenie im opłat, z powodu zalewania pól i łąk. Administracja wynagrodziła 23 gospodarzy łąkami „skarbowymi”. Wieś szybko rozbudowywała się i w 1921 r. liczyła 70 domów i 391 mieszkańców.

W lipcu 1943 r. okupanci dokonali wysiedlenia mężczyzn. W 1948 r. powstała we wsi szkoła. W okresie powojennym Korytków Mały przeszedł z gminy Kocudza do gminy Frampol⁸.

Pulczynów

W I połowie XIX w. spośród dóbr Kąty, należących do Wisłockich a później do Puchałów, wydzielono folwark Pulczynów - Boczarka. W II połowie XIX w. był on własnością Marcina Kratochwila i obejmował 417 mórg (385 m. gruntów ornych i ogrodów, 5 m. placów, 27 m. nieużytków) i 6 budowli. Jego częściami składowymi były cegielnia i wapniarka. W latach dziewięćdziesiątych XIX w. folwark został rozparcelowany. W ten sposób powstała kolonia (osadnicy zakupili 242 ha) Pulczynów, która w 1897 r. liczyła 153 mieszkańców, a w 1921 r. 48 domów i 241 mieszkańców.

W okresie międzywojennym powstała szkoła powszechna mieszcząca się w wynajmowanych budynkach. W połowie 1943 r., w ramach akcji Grossaktion Niemcy dokonali wysiedlenia wsi⁹.

Radziecin

Wieś pojawiła się na arenie dziejów w 1377 r. w związku z nadaniem, przez Ludwika Węgierskiego, rozległych włości w południowej Lubelszczyźnie Dymitrowi z Goraja, za zasługi dla kraju. Po śmierci Dymitra Radziecin otrzymali w 1405 r. jego bratankowie: Prokop, Aleksander, Mikołaj i Andrzej, dziedzice Stojanic. Ich potomkowie zwani początkowo Czuryłami, a później Gorajskimi (w 1482 r. Radziecin posiadali Jan i Mikołaj z Goraja po Andrzeju Czuryle), władali wsią aż do połowy XVII w.

W XV w. na części gruntów osadzono kilku pasterzy wołoskich, rodem z Siedmiogrodu. W II połowie XV w. wieś zamieszkiwało łącznie 14 rodzin chłopskich. Rozwój osadniczy okolic Radzięcina (lokowanie nowych wsi) stworzył podstawy do erekcji parafii radzięcińskiej, co nastąpiło ok. 1552 r. Niestety funkcjonowała ona krótko, bowiem Adam Gorajski, aktywny działacz kalwiński, odebrał kościół katolikom przeznaczając go na zbór. Parafianie, którzy nie pogodzili się z taką decyzją zmuszeni byli zaspokajać swe potrzeby duszpasterskie w Goraju. Zbór radzięciński był dość prężnym ośrodkiem reformacji, szczególnie w II połowie XVII w., kiedy odbyło się tutaj wiele synodów (m.in. w 1662 r. skierowany przeciwko jezuitom). Od 1623 r. Radzięcin stał się rezydencją Zbigniewa Gorajskiego. Po śmierci ostatniego przedstawiciela rodu Gorajskich nastąpił podział dóbr. W 1665 r. klucz radzięciński otrzymała Bogumiła z Gorajskich Potocka. Jej drugim mężem został Jan Butler, kasztelan podlaski.

W okresie od sierpnia 1696 r. do czerwca 1698 r. przez wieś przeszło blisko 50 chorągwi, wyrządzając kilkudziesięciu gospodarzom straty w wysokości 3749 złp. Żołnierze paśli na łąkach konie, brali podwozy – czasem nawet do Wisły, wyrządzali szkody w ogrodach, „co chcieli to brali”, a także „ekscesa srogie po wsi robili” wskutek czego 3 chałupy spaliły się, a wielu chłopów odniosło rany. W okresie wojny północnej (w 1703 r.) stacjonowali we wsi Szwedzi.

Po śmierci Bogumiły Butlerowej rozgorzał spór majątkowy między roszczącymi sobie prawa do włości radzięcińskiej braćmi Suchodolskimi, a bratankiem Jana – Markiem Butlerem. Ostatecznie wygrał ten drugi i w 1717 r. objął dobra w posiadanie. Dwa lata wcześniej, w okresie procesów o spadek, na mocy wyroku trybunału lubelskiego zamknięto zbór kalwiński. Po przejęciu go przez katolików stał się on kościołem filialnym Goraja. Innowierców przymusowo przepisano na wiarę katolicką. W 1718 r., za staraniem Marka Butlera, erygowano parafię. W 1758 r. zbudowano murowany kościół pod wezwaniem św. Kazimierza Królewicza. Nieco później przy kościele powstał szpital-przytułek dla ubogich. W 1763 r. zadłużone (117 tys. złp.) dobra otrzymał w zastaw Adam Miszek.

W 1773 r. miał miejsce kolejny podział majątkowy. Radzięcin, wraz z okolicznymi wsiami, przejął Kazimierz Opaliński, mąż Anny Butlerowej, chorąży mielnicki. Część wsi, tzw. Zakościele z pięcioma poddanymi otrzymali Wisłoccy, podobnie jak niwę Kopytczyzna. W tym okresie we wsi znajdował się staw rybny, młyn wodny, karczma, pasieka, murowany pałac (zrujnowany) wraz ze stodołą i spichlerzem, a liczba mieszkańców wynosiła 375 osób.

Na początku XIX w. właścicielem Radzięcina i Abramowa został Hilary Krzęciejewski. W 1827 r. wieś liczyła 53 domy i 310 mieszkańców. W wyniku uwłaszczenia 57 gospodarzy otrzymało 1072 morgi. W II połowie XIX w. znajdował się we wsi dwór z ogrodem, staw rybny, młyn wodny, a w 1870 r. powstała szkoła. Folwark radzięciński liczył 1253 mórg. Chłopi dodatkowo parali się pszczelarstwem. Na przełomie XIX/XX w. miały miejsce przekształcenia własnościowe. Część folwarku rozparcelowano, a resztę kupił zamożny sitarz biłogorajski S. Matraś. W okresie międzywojennym jego majątek obejmował 125,5 ha, z czego drobną część rozparcelowano. W 1921 r. Radzięcin liczył, wraz z folwarkiem i koloniami, 152 domy i 915 mieszkańców.

Podczas II wojny światowej folwark został zamieniony na Liegenschaft. Miejscowi nauczyciele prowadzili tajne nauczanie. W 1943 r. oddział BCh dokonał rekwizycji kilkunastu furmanek (na folwarku i we wsi). W tym samym roku w czerwcu i lipcu wieś dotknięta częściowymi wysiedleniami. Na to miejsce osadzono wysiedleńców z tomaszowskiego.

Reforma rolna PKWN wyłączyła majątek Radzięcin od parcelacji i przeznaczyła na szkołę rolniczą. Od XIX w. Radzięcin należał do gminy gorajskiej, a w 1955 r. przeszedł ostatecznie do frampolskiej. **Helenówka** – część wsi. Powstała przed 1897 r. Koloniści zakupili z gruntów folwarcznych 67 ha. W 1905 r. liczyła 5 domów i 34 mieszkańców, a w 1921 r. 3 domy i 20 mieszkańców.

Stanisławowska Kolonia – część wsi. Powstała przed 1897 r. Koloniści zakupili z gruntów folwarcznych 128 ha. W 1905 r. liczyła 6 domów i 27 mieszkańców, a w 1921 r. 8 domów i 60 mieszkańców.

Zagródki Kolonia – część wsi. Powstały tuż przed I wojną światową. W 1921 r. liczyły 11 domów i 60 mieszkańców¹⁰.

Rzeczyce

Wieś została założona przez Adama Gorajskiego przed lokacją Biłgoraja, ale pierwsza wzmianka o jej istnieniu pochodzi z 1579 r. W tym roku bowiem zbiegli poddani z Godziszowa, należącego do rodu Górków, osiedlili się w Rzeczycach. Adam Gorajski, jako znany działacz religijny, oprócz Biłgoraja i Radzięcina, założył przed 1595 r. także zbór kalwiński w Rzeczycach. Istniał on do połowy XVII w. Wieś należała do Gorajskich do 1665 r. Później znalazła się ona w rękach Bogumiły Potockiej, późniejszej żony Jana Butlera. Po jej śmierci doszło do procesów o spadek. Ostatecznie przejął go Marek Antoni Butler, starosta preński. W 1773 r. miał miejsce kolejny podział dóbr. Rzeczyce weszły w skład włości kątceckich, które przejęli Wisłoccy. Pod koniec XVIII w. wieś liczyła 286 mieszkańców.

W I połowie XIX w. dobra kątceckie stały się własnością rodziny Puchałów. Ukaz z 1864 r. uwłaszczył 47 gospodarzy (725 mórg). W 1870 r. powstała szkoła powszechna. W 1921 r. Rzeczyce liczyły 84 domów i 476 mieszkańców. W czerwcu i lipcu 1943 r. wieś dotknęły wysiedlenia.

Warszawa – część wsi. Powstała przed I wojną światową¹¹.

Smoryń

Nazwa Smoryń pojawiła się w 1716 r. i odnosiła się do wielkiej pasieki leśnej (55 pni) położoną w dobrach radzięcińskich, należących do Buterów. Później nazywano tak pojedyncze osady leśne obecnie należące do Komodzianki i noszące nazwę Budy. W 1773 r. dobra radzięcińskie objęli Opalińscy. Na początku XIX w. wyodrębniły się z nich wsie Wola Radzięcka i Komodzianka, należące do Kazimierza Rozenwertha. W II połowie XIX w. po kolejnych podziałach własnościowych powstał folwark Smoryń, który był własnością N. Brandta i liczył 998 mórg. Znajdował się tutaj browar (roczna produkcja 3070 rs) i kamieniołomy.

Przed 1897 r. folwark Smoryń rozparcelowano między osadników (zakupili 208 ha), którzy utworzyli trzy kolonie. W 1905 r. liczyły one 15 domów i 89 mieszkańców. Resztówka należąca nadal do Brandta obejmowała 72 ha, 8 domów z 42 mieszkańcami oraz browar.

Podczas I wojny światowej w okolicach wsi toczyły się ciężkie walki, czego pozostałością jest cmentarz wojenny (6 mogił zbiorowych). W 1921 r. Smoryń liczył wraz z folwarkiem 43 domy i 272 mieszkańców. W okresie międzywojennym powstała szkoła powszechna mieszcząca się w wynajmowanych budynkach. W 1928 r. folwark, należący do Szmula Lejby Lewina został rozparcelowany. Podczas II wojny światowej wieś dotknęły wysiedlenia (1943 r.).

Buczyn – część wsi. W II połowie XIX w. wydzielono z folwarku Smoryń nowy folwark Buczyn. Należał on do A. Kamińskiego. W 1905 r. obejmował on 98 ha oraz 5 domów z 27 mieszkańcami. Został rozparcelowany przed I wojną światową. W 1921 r. kolonia Buczyn liczyła 21 domów i 109 mieszkańców.

Polanie – część wsi. Kolonia powstała przed 1905 r. W tym roku liczyła 12 domów i 72 mieszkańców.

Wapniarka – część wsi. Powstała w okresie międzywojennym (przed 1936 r.), na rozparcelowanych gruntach folwarcznych¹².

Sokołówka

Wieś została założona przed lokacją Biłgoraja, przez Adama Gorajskiego, lecz pierwsza wzmianka o jej istnieniu pochodzi z 1598 r. W tym roku Adam Gorajski oskarżył Jana Zamojskiego o próby zajęcia nowo osadzonych przez niego wsi. W następnym roku Sokołówkę przysądzono Gorajskiemu i przeprowadzono rozgraniczenie.

W 1660 r. przechodzące wojska dokonały licznych szkód. Pięć lat później, po śmierci ostatniego przedstawiciela Gorajskich, miał miejsce podział dóbr. Klucz radzieckiński, z Sokołówką, otrzymała Bogumiła Potocka, która później poślubiła Jana Butlera. W 1716 r. istniał we wsi młyn uszkodzony w okresie wojny północnej. W 1717 r. dobra te objął w posiadanie, po długich sporach z Suchodolskimi, bratanek Butlera - Marek Antoni. Pod koniec XVIII w. (1773 r.) nastąpił kolejny podział, Sokołówka znalazła się w ręku Wisłockich. W 1787 r. wieś zamieszkiwało 150 osób.

W 1835 r. Sokołówkę, wraz z Frampolem i Niemirowem, nabył Leon Niemirowski. W II połowie XIX w. folwark Sokołówka należał, wraz browarem i młynem wodnym, do Lewentala. Ukaz z 1864 r. uwłaszczył 21 gospodarzy (243 morgi). W 1916 r. powstała szkoła powszechna. W 1921 r. Sokołówka, wraz z kolonią, liczyła 63 domów i 366 mieszkańców. W czerwcu i lipcu 1943 r. dotknęły wieś częściowe wysiedlenia.

Sokołówka Kolonia - część wsi. Pierwsze osady powstały przed 1849 r. W II połowie XIX w. na części (67 ha) rozparcelowanych gruntów folwarcznych utworzono kolonię. W 1905 r. liczyła ona 12 domów i 64 mieszkańców¹³.

Stara Wieś

Wieś wzmiankowano w źródłach po raz pierwszy w 1660 r. w związku ze szkodami wojskowymi. Należy jednak przypuszczać, że wyodrębniła się ona z Woli Radzieckiej, a co za tym idzie sięgałaby swymi początkami połowy XV w. (ok. 1466 r.).

W 1665 r. po dziale dóbr biłgorajskich, należących do Gorajskich, Stara Wieś znalazła się w kluczu radzieckim przyznanym Bogumile Potockiej. W 1717 r., po procesach spadkowych z Suchodolskimi, wieś objął w posiadanie Marek Butler, bratanek drugiego męża Bogumiły. W 1773 r. włości Butlerów zostały podzielone. Starą Wieś przejął Jan Wisłocki, chorąży bydgoski. W II połowie XVIII w. wieś zamieszkiwało 186 osób. W I połowie XIX w. dobra kąteckie, wraz ze Starą Wsią przejęła rodzina Puchałów.

Ukaz z 1864 r. uwłaszczył 27 gospodarzy (289 mórg). Część wsi należała do probostwa radzieckiego (od 1718 r.), w 1905 r. w tej części było 6 domów i 34 mieszkańców. W II połowie XIX w. chłopci rozwijali hodowlę owiec. W 1916 r. powstała szkoła powszechna. W 1921 r. wieś liczyła 47 domów i 276 mieszkańców. W czerwcu i lipcu 1943 r. Starą Wieś dotknęły częściowe wysiedlenia¹⁴.

Teodorówka

Wieś powstała ok. 1660 r. w dobrach biłgorajskich będących własnością Teodora Gorajskiego, któremu zawdzięcza swą nazwę. Po jego śmierci miał miejsce podział majątkowy (1665 r.). Teodorówkę otrzymali Zbigniew, Teodor i Andrzej Suchodolscy. We wsi funkcjonowała huta szkła (do I połowy XVIII w.). Po procesach spadkowych między Suchodolskimi, a Markiem Butlerem wieś weszła w skład klucza radzieckiego, który przysądzono Butlerowi. W 1773 r. po kolejnym podziale dóbr, Teodorówka wraz z folwarkiem przypadła Krzysztofowi Szczytowi. Pod koniec XVIII w. wieś zamieszkiwało 341 osób. W 1818 r. wieś należała do Emiliana

Russiana, a w latach trzydziestych XIX w. znalazła się w rękach rodziny Nemirowskich, we włościach frampolskich. W 1840 r. miało miejsce gradobicie, w wyniku którego chłopci „wszelkie plony co do ostatniego ziarna stracili”.

W 1861 r. aresztowano Jana Odrzywolskiego, mieszkańca Teodorówki, oskarżonego o podburzanie chłopów. Ukaz z 1864 r. uwłaszczył 63 gospodarzy (926 mórg). W latach osiemdziesiątych XIX w. folwark należący do Eustachego Pogorzelskiego został rozparcelowany. Na jego gruntach powstało kilka kolonii. W 1905 r. funkcjonował we wsi wiatrak.

W 1916 r. powstała szkoła powszechna. W 1921 r. wieś liczyła, wraz z kolonią, 153 domy i 909 mieszkańców. W czerwcu i lipcu 1943 r. Teodorówkę dotknęły częściowe wysiedlenia. W lipcu 1944 r. oddział BCh zaatakował wycofujących się Niemców.

W latach 1955-72 Teodorówka była siedzibą gromady obejmującej 4 sołectwa (Komodziankę, Teodorówkę, Teodorówkę Kolonię, Smoryń) o powierzchni 20,4 km² i liczbie mieszkańców 1824 (1958 r.)¹⁵.

Teodorówka Kolonia

Folwark Teodorówka istniał co najmniej od XVIII w. W 1818 r. liczył 4 budowle. W II połowie XIX w. obejmował on 658 mórg i należał do Eustachego Pogorzelskiego. W 1886 i 1889 r. został on całkowicie rozparcelowany. Działki (336 ha) zakupili osadnicy i utworzyli kilka kolonii. W 1905 r. liczyły one łącznie 18 domów i 110 mieszkańców.

Kolonia Teodorówka wyodrębniła się w sołectwo w okresie międzywojennym. Podczas II wojny światowej okupanci dokonali częściowych wysiedleń (1943 r.). W 1944 r. Kolonia liczyła 39 domów¹⁶.

Wola Kątecka

Wieś zawdzięcza swe powstanie rodzinie Gorajskich. Pierwsza wzmianka o jej istnieniu pochodzi z 1596 r. Pierwotnie jej nazwa brzmiała Nowa Wola Żelepska. Obecna pojawiła się dopiero w II połowie XVII w. i to też początkowo w formie Wólka (Wola).

Po śmierci Teodora, ostatniego przedstawiciela rodu Gorajskich, miał miejsce podział dóbr. Wola Kątecka znalazła się w kluczu radzieńskim, należącym do Bogumiły Potockiej. W 1717 r. spadek po niej objął Marek Butler. Na mocy kolejnego działu, z 1773 r., dobra kąteckie, wraz z Wolą, przejął Jan Wisłocki, chorąży bydgoski. W 1787 r. wieś zamieszkiwało 149 mieszkańców. W I połowie XIX w. Wolę Kątecką przejęli Puchałowie. Ukaz z 1864 r. uwłaszczył 17 gospodarzy (315 mórg). W 1921 r. wieś liczyła 39 domów i 222 mieszkańców. W czerwcu i lipcu 1943 r. Wolę dotknęły częściowe wysiedlenia¹⁷.

Wola Radziecka

Wieś została lokowana na gruntach Radziecina ok. 1466 r. Jej powstanie należy zapewne zawdzięczać braciom Janowi i Andrzejowi Czuryłom, potomkom Iwana z Klecia. W kilkanaście lat po lokacji wieś zamieszkiwało sześciu kmieci gospodarujących na półlankach.

Wola Radziecka (zwana też pierwotnie Wolą Radzieńską) pozostawała w rękach Gorajskich do połowy XVII w. W 1665 r. wraz z kluczem radzieńskim stała się własnością Bogumiły Potockiej. Przed 1626 r. powstał młyn wodny. Po procesach o spadek z braćmi Suchodolskimi klucz ten objął na własność Marek Butler (1717 r.). W 1773 r. nastąpił podział majątku Buterów. Wola Radziecka, wraz z dobrami kąteckimi, znalazła się w rękach Jana Wisłockiego, chorążego bydgoskiego. W II połowie XVIII w. wieś zamieszkiwało 326 osób. W 1816 r. Wolę Radziecka (z folwarkiem Smoryń i wsią Komodzianka) kupił Kazimierz Rozenwerth.

Ukaz z 1864 r. uwłaszczył 54 gospodarzy (986 mórg). W II połowie XIX w. chłopci rozwijali sadownictwo. We wsi funkcjonowała karczma.

W 1921 r. Wola liczyła 105 domów i 599 mieszkańców. Podczas II wojny światowej okupanci dokonali częściowych wysiedleń (1943 r.)¹⁸.

Kocudza (gmina Dzwola)

Wieś wzmiankowano po raz pierwszy w 1377 r., kiedy to król Ludwik Węgierski nadał ją Dymitrowi z Goraja, podskarbiemu Królestwa. W 1405 r. w wyniku podziału dóbr Kocudzę otrzymały córki Dymitra. Następnie wieś przeszła w ręce Szamotulskich, Świdwów, a w 1540 r. Górków. W 1596 r., podobnie jak cała okolica, Kocudza trafiła w ręce Jana Zamojskiego i została włączona do ordynacji (1601 r.). Areał ziemi uprawnej, w 1582 r. liczył ponad 11 łanów. W XVII w. wieś zamieszkiwało 29 gospodarzy, był młyn i karczma. W XVIII w. miejscowość uległa rozbudowie o nowe części – Morgi i Borek. W 1762 r. znaczne szkody wyrządziła burza gradowa.

W II połowie XVIII w. istniały w Kocudzy 3 karczmy, młyn i folwark. W tym okresie dzierżawcy włości kocudzkich dopuścili się wielu nadużyć wobec chłopów, zawyżając powinności pańszczyźniane, zdarzały się przypadki bicia. Dodatkowo miejscowość poniosła wiele strat przez kontrybucje i samowolę żołnierzy. Okres wojen napoleońskich przyniósł wsi ubytek ludności i inwentarza żywego. Na początku XIX w. powstała w Kocudzy gmina. Uległa ona reorganizacji w 1864 r. Liczyła wówczas 11 wsi (zamieniono ją w 1955 r. na gromadę). W połowie XIX w. Kocudza Dolna liczyła 1,5 tys. mieszkańców. Reforma 1864 r. uwłaszczyła ok. 210 gospodarzy (3,7 tys. mórg).

W 1921 r. Kocudza liczyła już 416 domów i 2,4 tys. mieszkańców (razem z Kocudzą Górną). W 1915 r. w okolicach wsi miały miejsce walki rosyjsko -austriackie. W okresie międzywojennym powstał posterunek policji, szkoła (jeszcze w 1916 r., w 1935 r. zbudowano budynek edukacyjny), agencja pocztowa, straż pożarna.

We wrześniu 1939 r. wieś została spalona przez wojsko niemieckie. W czasie II wojny światowej dużą aktywność na terenie gminy przejawiała partyzantka BCh. W 1942 r. Niemcy zamordowali 10 osób. W lecie 1943 r. wysiedlono z terenu gminy ok. 100 osób.

Po II wojnie światowej przeprowadzono elektryfikację, zbudowano nową szkołę, w 1960 r. powstało nawet stałe kino. Na początku lat osiemdziesiątych zbudowano kościół, a w 1987 r. erygowano parafię. Obecnie Kocudza dzieli się na trzy sołectwa (I, II, III).

Celinki – część wsi, przed 1836 r. wydzielono z dóbr kocudzkich folwark Celinki (235 ha). W 1921 r. liczył on 4 domy i 55 mieszkańców. Kolonia powstała przed 1939 r.

Kocudza Kolonia III – część wsi, powstała po II wnie światowej¹⁹.

Kocudza Górna (gmina Dzwola)

Miejscowość powstała w 1841 r. poprzez osadzenie dwudziestu rodzin na odłogach. Koloniści rekrutowali się spośród mieszkańców okolicznych wsi, a przede wszystkim z Kocudzy. W połowie XIX w. powstała karczma. W 1897 r. wieś zamieszkiwało 118 osób. W 1964 r. powstała jednostka OSP.²⁰

Jest to poprawiona wersja tekstu, który ukazał się w: Frampol i okolice. Zarys dziejów do 1918 r., t. I, pod red. R. Jasińskiego, Frampol 2002.

¹ W. Ćwik, J. Reder, Lubelszczyzna. Dzieje rozwoju terytorialnego, podziałów administracyjnych i ustroju władz, Lublin 1977, s. 69, 79-81, 84, 106, 131, 133; Archiwum Państwowe w Lublinie (dalej APL), Rząd Gubernialny Lubelski (dalej RGL), Adm. sygn. 1207, bp; Sprawozdania książki Ljublińskiej guberni, Lublin 1905, s. 176-182; Skorowidz miejscowości Rzeczypospolitej Polskiej, t. IV, Województwo Lubelskie, Warszawa 1924, s. 122; M. Zahajkiewicz (oprac.), Diecezja Lubelska 1985, Lublin 1985, s. 123-125, 129-130; Dziennik Urzędowy Wojewódzkiej Rady Narodowej w Lublinie (dalej DzUL) 1954, nr 15, poz. 64; 1959, nr 9, poz. 63; 1972, nr 12, poz. 239; Rocznik statystyczny województwa zamojskiego 1987, Zamość 1987, s. 44; Rocznik statystyczny województwa lubelskiego 1959, Lublin 1959, s. 43; Archiwum Państwowe w Lublinie Oddział Kraśnik (dalej APL OK), Akta Gminy Frampol (dalej AGF), sygn. 186, bp; APL, Komisja Województwa Lubelskiego (dalej KWL), sygn. 351, k. 66; Dziennik Praw Królestwa Polskiego, t. 69, Warszawa 1869, s. 465, 467.

² Mapa Kwatermistrzostwa Królestwa Polskiego z 1839 r., arkusz VI 11; APL, RGL Spisy (dalej RGL Sp), sygn. 6, bp; sygn. 80, bp; Skorowidz, s. 118; DzUL 1954, nr 15, poz. 64; 1972, nr 12, poz. 239; Dziennik Ustaw RP 1939, nr 66, poz. 449.

³ W. Bondyra, Słownik historyczny województwa zamojskiego, Zamość 1992, s. 24, 63; A. Tarnawski, Działalność gospodarza Jana Zamoyskiego (1572-1605), Lwów 1935, s. 23, 25, 64-65, 99-100; Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego, Województwo Lubelskie, Lublin 1974, s. 38; R. Bender, Reforma czynszowa w Ordynacji Zamojskiej 1833-1864, w: Dzieje Lubelszczyzny, t. VIII, Lublin 1995, s. 76; R. Orłowski, Położenie i walka klasowa chłopów w Ordynacji Zamojskiej w drugiej połowie XVIII wieku, Lublin 1963, s. 27; M. Stworzyński, Opisanie historyczno-geograficzne ordynacji zamojskiej z 1834 r., Biblioteka Narodowa, rkps 1815, k. 9v; APL, Archiwum Ordynacji Zamojskiej (dalej AOZ), sygn. 1270, k. 9v-11; sygn. 2011, k. 3v-4v; sygn. 7939, bp; sygn. 7940, bp; sygn. 7941, bp; APL, Tabela likwidacyjna (dalej TL) Chłopkowa, sygn. 3344; DzUL 1954, nr 15, poz. 64; 1972, nr 12, poz. 239.

⁴ APL OK, AGF, sygn. 202, bp; APL, RGL Adm., sygn. 1207, bp; APL, TL Karolówki, sygn. 3385; APL, TL Niemirowa, sygn. 3420; Słownik, s. 125, 131, 259; APL, RGL Sp, sygn. 217; Sprawozdania, s. 178; Skorowidz, s. 122; S. Wojciechowski, Rudy i kuźnice lubelskie w XVI w., Rocznik Ogniska Nauczycielskiego w Lublinie 1959, s. 302; S. Wojciechowski, R. Szczygieł, A. Sochacka, Osady zaginione i o zmienionych nazwach historycznego województwa lubelskiego, w: Dzieje Lubelszczyzny, t. IV, Warszawa 1986, s. 66, 84; Bondyra, Słownik, s. 52; J. Markiewicz, R. Szczygieł, W. Śladkowski, Dzieje Biłgoraja, Lublin 1985, s. 11, 32-34, 38; DzUL 1954, nr 15, poz. 64; 1972, nr 12, poz. 239; 1959, nr 9, poz. 63; Akta dóbr ziemskich Frampol, Archiwum Sądu Rejonowego w Biłgoraju.

⁵ Wojciechowski, Rudy, s. 302; Markiewicz, Dzieje, s. 11-12, 28-33, 38; J. Górak, Miasta i miasteczka zamojszczyzny, Zamość 1990, s. 26, 31, 130; W. Trzebiński, Działalność urbanistyczna magnatów i szlachty w Polsce XVIII wieku, Warszawa 1962, s. 62; APL, Księga Grodzka Lubelska, Relacje (dalej KGL R), sygn. 210, k. 374-390; APL, Księga Ziemska Lubelska, Ingrosacje (dalej KZL I), sygn. 7, k. 547v-550; APL, Księga Ziemska Lubelska, Relacje, sygn. 6 (aust.), k. 147-151v; APL, RGL Adm., sygn. 1207, bp; B. Kumor, Spis ludności diecezji krakowskiej prymasa Michała Jerzego Poniatowskiego z 1787 r., Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne 1979, t. 39, s. 269; S. Ingot (oprac.), Rejestr poborowy województwa lubelskiego, Wrocław 1957, s. 81; H. Matawska, Lasy nasze fortece, Zwierzyniec 1993, s. 24, 34, 68-69; APL, TL Kąt, sygn. 3387; APL, CiK Komenda Powiatowa Zamojska (dalej CiK KPZ), sygn. 144, k. 14; Słownik, s. 131; Zahajkiewicz, Diecezja, s. 124; Skorowidz, s. 122; APL OK., AGF, sygn. 202, bp; Z. Bujak, Realizacja reformy rolnej w powiecie biłgorajskim w latach 1818-1939, Lublin 1991 (mps prac. mag. w Arch. UMCS), s. 25; Zabytki architektury i budownictwa, Województwo zamojskie, Warszawa 1991, s. 16; Z. Klukowski, Zbrodnie niemieckie na Zamojszczyźnie, Biuletyn Głównej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich w Polsce 1947, z. 2, s. 89.

⁶ Bujak, Realizacja, s. 25; RGL Sp, APL, sygn. 217, bp; Sprawozdania, s. 178; Skorowidz, s. 122.

⁷ Trzebiński, Działalność, s. 62; Górak, Miasta, s. 31; J. Kasperek, Konspiracyjny ruch ludowy na Lubelszczyźnie (1939-1944), Warszawa 1988, s. 368; Kumor, Spis, s. 269; Skorowidz, s. 122; APL, TL Komodzianki, sygn. 3390; APL, KZL I, sygn. 7, k. 547v-550; APL, KGL R, sygn. 210, k. 374-380; APL, RGL Adm., sygn. 1207, bp; Słownik, s. 144; Akta wizytacji z 1748 r., Metropolitalne Archiwum w Krakowie, sygn. 45, k. 103v-106; Sprawozdania, s. 179; APL, KGL R, sygn. 510, k. 341v.

⁸ Słownik, s. 151; DzUL 1972, nr 12, poz. 239; APL OK, AGF, sygn. 203, bp; APL, AOZ, sygn. 2035, k. 106-108v; sygn. 3198, k. 13v-18; sygn. 8112, bp; Sprawozdania, s. 30; Skorowidz, s. 6; APL, AOZ Plany, sygn. 1156; Klukowski, Zbrodnie, s. 89-90.

⁹ APL OK, AGF, sygn. 202, bp; Skorowidz, s. 122; Sprawozdania, s. 179; APL, RGL Sp, sygn. 217, bp; Słownik, s. 131; Klukowski, Zbrodnie, s. 89; Akta dóbr ziemskich Frampol, Archiwum Sądu Rejonowego w Biłgoraju.

¹⁰ S. Kuraś, Słownik historyczno-geograficzny województwa lubelskiego w średniowieczu, w: Dzieje Lubelszczyzny, t. II, Warszawa 1983, s. 196-197; G. Jawor, Oblicze etniczne i rozwój osadnictwa okolic Goraja w późnym średniowieczu, Region Lubelski 1994-1996, s. 59-60; Tenże, Imigranci ruscy i wołoscy we wsiach województwa lubelskiego w późnym średniowieczu (XIV-XV w.), Annales UMCS 1988/1989, sec. F, s. 15-16; A. Sochacka, Własność ziemska w województwie lubelskim w średniowieczu, Lublin 1987, s. 27, 71-72; Wojciechowski, Rudy, s. 302; A. Kossowski, Protestantyzm w Lublinie i w lubelskiem w XVI-XVII w., Lublin 1933, s. 95, 98, 155, 183, 201-202, 207, 210, 223; Markiewicz, Dzieje, s. 13, 29, 32-33, 38, 69; Stworzyński, Opisanie, k. 199v; APL, KGL R, sygn. 172, k. 400-401; Górak, Miasta, s. 17, 31, 130; Trzebiński, Działalność, s. 62-65; Zahajkiewicz, Diecezja, s. 129-130; APL, KZL I, sygn. 7, k. 547v-550; APL, KGL R, sygn. 369, k. 126v-134, 152-192; APL, KGL R, sygn. 210, k. 374-380; Kumor, Spis, s. 268; APL, RGL Adm., sygn. 1207, bp; APL, TL Radzięcín, sygn. 3437; APL, Dyrekcje Szkolne, sygn. 5533, bp; A. Piotrowska, Gmina Goraj w latach 1944-1974. Zarys monograficzny, Lublin 1977 (mps pr. mag. w Arch. UMCS), s. 22; K. Mazurek, Reforma rolna PKWN w powiecie biłgorajskim, Lublin 1977 (mps pr. mag. w Arch. UMCS), s. 21, 43; Bujak, Realizacja, s. 25, 43; J. Szymanik, Powiat biłgorajski w latach okupacji hitlerowskiej 1939-1944, Lublin 1985 (mps pr. mag. w Arch. UMCS), s. 74, 171; Skorowidz, s. 122-123; APL, RGL Sp, sygn. 217, bp; Sprawozdania, s. 121-122; Bondyra, Słownik, s. 94; Słownik, s. 314; Klukowski, Zbrodnie, s. 89.

¹¹ Markowski, Dzieje, s. 11-13, 32-33; Słownik, s. 131, 334; Kumor, Spis, s. 269; Górak, Miasta, s. 31; APL, KZL I, sygn. 7, k. 547v-550; APL, TL Rzeczyc, sygn. 3443; APL, RGL Adm., sygn. 1207, bp; APL, Dyrekcje Szkolne, sygn. 5533, bp; Skorowidz, s. 122; Klukowski, Zbrodnie, s. 89; APL OK, AGF, sygn. 202, bp.

¹² APL, KGL R, sygn. 210, k. 374-380; APL, RGL Adm, sygn. 1207, bp; Górak, Miasta, s. 31; APL, KZL I, sygn. 7, k. 547v-550; D. Kawalko, Cmentarze województwa zamojskiego, Zamość 1994, s. 49; APL, RGL Sp, sygn. 217, bp; Sprawozdania, s. 180; Słownik, s. 65, 317, 354; Skorowidz, s. 122; Bujak, s. Realizacja, s. 25; APL OK, AGF, sygn. 201, bp; sygn. 202, bp; Mapa WIG z 1938 r., arkusz 46-35; Klukowski, Zbrodnie, s. 89;

¹³ APL, KZL I, sygn. 7, k. 547v-550; Markiewicz, *Dzieje*, s. 11, 21, 32-33, 68-69; Kumor, *Spis*, s. 269; Górak, *Miasta*, s. 31; APL, RGL Adm., sygn. 1207, bp; Słownik, s. 356; APL, KGL R, sygn. 210, k. 374-380; APL, TL Sokołowski, sygn. 3453; APL, CiK KPZ, sygn. 144, k. 15; Skorowidz, s. 122; *Sprawocznaja*, s. 180-181; APL, RGL Sp, sygn. 217, bp; Klukowski, *Zbrodnie*, s. 89; Akta dóbr ziemskich Frampol, Archiwum Sądu Rejonowego w Biłgoraju; K. Boniewski, *Opis historyczny diecezji lubelskiej*, Archiwum Archidiecezjalne w Lublinie, nr 259, k. 939.

¹⁴ Markiewicz, *Dzieje*, s. 32-33, 68-69; Górak, *Miasta*, s. 31; Jawor, *Oblicze*, s. 59; APL, KZL I, sygn. 7, k. 547v-550; APL OK, AGF, sygn. 188, bp; APL, RGL Adm., sygn. 1207, bp; APL, TL Starej Wsi, sygn. 3456; APL, CiK KPZ, sygn. 144, k. 13; *Sprawocznaja*, s. 181; APL, RGL Adm., sygn. 1207, bp; Kumor, *Spis*, s. 269; Słownik, s. 359; Skorowidz, s. 122; Klukowski, *Zbrodnie*, s. 89; APL, KWL, sygn. 351, k. 93-94.

¹⁵ Trzebiński, *Działalność*, s. 62-64; Górak, *Miasta*, s. 31; Markiewicz, *Dzieje*, s. 32-33, 68-69; APL, KZL I, sygn. 7, k. 547v-550; APL, RGL Adm., sygn. 1207, bp; APL, AOZ, sygn. 5760, k. 2-7; Akta wizytacji z 1682 r., *Metropolitalne Archiwum w Krakowie*, sygn. 12, s. 106; Kumor, *Spis*, s. 268; APL, TL Teodorówki, sygn. 3474; Słownik, s. 389; Skorowidz, s. 122; *Sprawocznaja*, s. 181-182; APL, CiK KPZ, sygn. 144, k. 14; Bataliony Chłopskie na Lubelszczyźnie (1940-1944), *Źródła*, Lublin 1962, s. 166; Klukowski, *Zbrodnie*, s. 89; *Rocznik Statystyczny Województwa Lubelskiego 1959*, Lublin 1959, s. 43; *DzUL* 1954, nr 15, poz. 64; J. Willaume, *Ruch agrarny na Lubelszczyźnie w 1861 r.*, *Rocznik Lubelski* 1958, s. 192; APL, KWL, sygn. 351, k. 174.

¹⁶ Słownik, s. 389; *Sprawocznaja*, s. 181-182; APL, RGL Adm, sygn. 1207, bp; APL, KZL I, sygn. 1, k. 345; Klukowski, *Zbrodnie*, s. 89; APL OK, AGF, sygn. 186, bp.

¹⁷ Markiewicz, *Dzieje*, s. 12, 32-33, 68-69; Inglot, *Rejestr*, s. 81; Kumor, *Spis*, s. 269; Górak, *Miasta*, s. 32; APL, KZL I, sygn. 7, k. 547v-550; APL, RGL Adm., sygn. 1207, bp; APL, TL Woli Kąteckiej, sygn. 3491; Skorowidz, s. 122; Klukowski, *Zbrodnie*, s. 89; Słownik, s. 131.

¹⁸ Kuraś, Słownik, s. 196-197, 272; Jawor, *Oblicze*, s. 59; Sochacka, *Własność*, s. 72; Markiewicz, *Dzieje*, s. 32-33; Górak, *Miasta*, s. 32; APL, KZL I, sygn. 7, k. 547v-550; APL, RGL Adm., sygn. 1207, bp; Inglot, *Rejestr*, s. 81; APL, KGL R, sygn. 210, k. 374-380; Kumor, *Spis*, s. 269; APL, TL Woli Radzieckiej, sygn. 3492; Słownik, s. 317; APL, RGL Sp, sygn. 217, bp; Klukowski, *Zbrodnie*, s. 89; APL, KWL, sygn. 351, k. 56.

¹⁹ Szymanik, *Powiat*, s. 106; APL OK, Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Janowie Lubelskim, sygn. 228, bp; Skorowidz, s. 6; Tarnawski, *Działalność*, s. 21-22, 92; APL, CiK Komenda Powiatowa Biłgorajska, sygn. 26, k. 73-81; 152, k. 8; Stworzyński, *Opisanie*, k. 51v-52v, 70; Orłowski, *Położenie*, s. 143; Słownik, s. 30, 139; APL, RGL Sp, sygn. 6, bp; 80, bp; Kuraś, Słownik, s. 105; Sochacka, *Własność*, s. 27, 71, 84; APL, AOZ, sygn. 290, k. 9, 17; sygn. 1586, k. 25v; sygn. 2642, bp; sygn. 3200, k. 9v-14v; sygn. 3321, k. 1-3; sygn. 6057, bp; sygn. 16197, bp; *Rocznik Diecezji Sandomierskiej 1994*, Sandomierz 1994, s. 171-172; *Sprawocznaja*, s. 29; A. Tarnawski, *Dzieje powstania dóbr ordynacji zamojskiej*, *Teka Zamojska* 1938, z. 2, s. 81; W. Woźnica, *Szkolnictwo w okresie okupacji w powiecie janowskim 1939-1944*, Lublin 1976 (mps pr. mag. w Arch. UMCS), s. 7; Z. J. Hirsz, *Położenie chłopów w kluczu janowskim w drugiej połowie XVIII w.*, Lublin 1962, s. 29, 32-36, 45, 50-51, 61, 63, 67-74; Ćwik, *Reder, Lubelszczyzna*, s. 105; Klukowski, *Zbrodnie*, s. 89-90; Cz. Madajczyk (red.), *Zamojszczyzna – Sonderlaboratorium SS*, t. I, Warszawa 1977, s. 403; B. Kumor, *Spis wojskowy ludności Galicji z 1808 roku*, *Przeszłość Demograficzna Polski* 1979, s. 110; B. Wróblewski, *Zbrodnie Wermachtu w Lubelskiem*, *Biletyn Głównej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich w Polsce* 1987, s. 224.

²⁰ APL, AOZ, sygn. 2035, k. 96v; RGL Sp, APL, sygn. 80, bp; APL, Komisarz ds. włościńskich powiatu Janów, sygn. 402, k. 58.